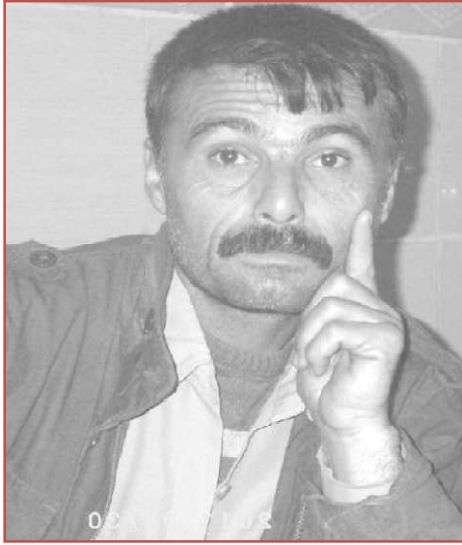

فرمیسکه کانی عهلی

دیدار : عومەر محەمەد

شوین : رزگاری .

ریکەوتی ۲۰۱۱/۱/۲۱ . کاتژێر ۸:۲۰ دەقیقەی شەو.

عهلی مه جید حه مه جان خه لکی گوندی بنه که ی خه په کوێره ، ئه ویش تاقه ده ربازبووی خانه واده یه کی گوندی بنه که ی سهر به ناخچی تيله کوێه .

بنه که گونده یه که ئه نفال به دلره قیه وه مه مالله ی له گه ل خه لکه که یدا کردوه ، ژنو مندال و پیرو په ککه و ته ی وه ک یه ک ره وانه ی کۆمه لکوژی ئه نفال کرد ، گوندی

بنه که ی خه په کوێر 264 که سیان ئه نفالکراون و هه تا ئیستاش بیسه روشوینن ، دایکو باوک و خوشکه کانی عه لی 6 شهش که سی ناو خشته ی قوربانیا نی گوندی خه په کوێر پیکده هینن .

ئێواره یه کی درهنگ له شاری کفریه وه گه یشتمه رزگاری و چووم بۆ دیداری چه ند که سیکی گوندی بنه که ی ئه نفالکراو په کییک له وان (عه لی مه جید) بوو ، دوا ی وه رگرتنی ره زامه ندی ئه م دیداره م له گه لدا ساز کرد .

ئهو کاته ی هاته سهر گیرانه وه ی قسه کانی (باوا- بابیره) ی بۆگێرامه وه که له نوگره سه لمانه وه به که نه فتی گه رابوو وه باسی جیا کردنه وه ی باوکی و دایکی و خوشکه کانی بۆ گیرابوو وه وه عه لیش ده یو یست له زاری باوا یه وه بیگوازی ته وه بۆ ناو کامیراکه .. ئاگام لی ی بوو که وا ورده ورد له ناوه وه را ، هیزیک شالای بۆ ده هینا ، هیزیک که لیوان بوو له هه ستی ئینسانی ، یاده وه ری ئازیزان و ئازاری رابوردوو ، عه لی هه رچه نده نه خوینده وه ره له جل و به رگ و رو خساریشدا واده رده که ویست جه نگوهریک بیست ، که وا تازه له شه ر گه رابی ته وه ، به لام که ده یوینیت کوریک ی روح سوک و به ئه مه که ، من زۆر که سم دواندوو وه زۆر دیدارم له گه ل که سوکاری ئه نفالکراواندا کردوو ، زۆرخه م و ئه شک و ئازاری ئه نفالکراوه کانم دیوه ، به لام فرمیسکه گریانی که سیان ئه وه ندی عه لی راینه چله کاندووم . ئهو کاته ی عه لی باسی کرد که په کییک له کچه کانی خو ی به ناوی خوشکه که یه وه ناو وه ته وه ، ماوه یه کی زۆر من و کامیراکه م به ییده نگ ی به دیار هه نسک و فرمیسکه که کانی وه را وه ستاین ، من له نیوان دوو ریگادابووم ئایا سوربم له سه ره وه ی برینی زیاتری بکو لیتمه وه یان فه رامۆشی بکه م و لیگه ریم ئه م چیرۆکه ش و ونیبت .. دوا جار بریارمدا به رده وام بم .. عه لیش فرمیسکه کانی به پشتینه که ی سړی و وتی بابه رده وام بین .

ئهو کاته ی ئه نفال گه یشته ناوچه که یان ، عه لی مندال بووه ، ده لیت یاده وه ری مندالی خو شه ، به لام ئیمه له و یاده وه ریانه ش بیبه شین ، ئهو له دایکبوی سال ی 1974 مو ته مه نی ته نها 14 سال بووه ، که په لاماره کانی ئه نفال گه یشتوو ته ناوچه که یان ، په کییک له یاده وه ری خوشه کانی عه لی ئهو شایو زه ماوه ندانه بوون که له گونده که یاندا کراوه ، به تایبه تی که ده وۆل و زورانا به بۆنه ی بووک گواستنه وه چوو ته گونده که یان عه لی و هاو ته مه نه کانی زۆر که یفیان بیها تووه و چیژیکی تایبه تیان لیوهرگرتوووه ، به لام وه ک خو ی ده لیت: ئه نفال کاریکی پیمان کرد ، هه تاهه تا په له بیرمان

نەچىتەو، بەرپرسانى وەلاتەكەشمان ئەوئەندە لاموبالاتو خەمسارد بوون ھىچى لە ئازارەكانيان كەم نەكردووتەو.

عەلى درىژەى بەقسەكانى داو وتى : لەيادەوهرى و بەسەرھاتنى ناخۆش پەكمان ناكەوئىت، چەندى بىژى لامان دەستدەكەوئىت، بەرلەوھى ئەنفال بگاتە ئىمە دەنگوباسىك بىلاو بووئەو كە كىمىيى داوئىتى لە سىئوسىئانى قەرەغو خەلكىكى زۆرى كوشتوئەو، بەراستى ئىمە بەعەقلماندا نەدەچوو، ھەرچەندە سىئوسىئان زۆرىش لىمانەوئەو دور نەبوو، بەلام خەلك ھەر دوودل بوون، زۆرى پىنەچوو كە مالى شىخ لە قەرەداغەوئەو ئاوارەبوون ھاتنە مالى ئىمە، راستى ھەوالەكەى پشنت راستكردەو ووتيان بابە درۆى چى قەرەداغ پىشمەرگەى تىدا نەماوئەو ھەمووى گىراوئەو ئىمە كىمىيى لىداوئىن و ئنسان و مەرومالاتى وەكو يەك كوشتوئەو، ئەو عالەمە كراوئەو تەژىرخۆلەو، ئىتر مالىكە دورۆ لەلای ئىمە مانەوئەو بەرەو دوزخورمانو پوشتىن، بەلام ئەوانىش دەرەچوون گىران و ئەنفالكران. ئىتر زۆرى نەبرد ھىرشكرایە سەر ناوچەكەى ئىمەش ناوئاوئى و ئۆمەرلەو زەنگنە لەھەموو لایەكەوئەو ھەر جەیش و جاش ھىرشى دەكردو تەیارە بەراسەرەوئەو دەسورایەوئەو بۆمبارانى دەكرد. ئىتر ئەو خەلكە وەك مەلى ھىلانە لىتەكچوو بەناوئەكە ئەھاتن و ئەچوون، ئىمەش وەك ئەو خەلكە مەندال بووم بەلای رانەوئەو، ھاتىن بەرەو مە سورە، شەوئىك لە ھەوارە قولە ماينەوئەو، ئىتر ئەو خەلكە روئىشت ھەمووى لە مللەسورە خرببووئەو دەتوت روژى حەشەرە، ئەوھى مللە سورەى نەدىبى نازانى چەندىك خەلك فەوتاوئەو، خۆى ئەوھى لەوئى بووئەو مەگەر تاكو تەرا بە زۆرى پىرو پەكەوئەو ئەگىنا يەك كەسى نەگەرپاوئەوئەو. ھەمووى ئەنفالكران وەكس نەيزانى لەكوئى كوژران و ژىرخۆل دران. ئىمە سى چوار روژ لەملە سورەماينەوئەو، ئىستا ئەمانبەن سبەى ئەمانبەن نەشمان دەزانى بۆكوئىمان دەبەن، خەلك واى دەزانى دەيبەن خانووى بۆ دەكەن و لە مجمە دايدەنەن كى بەعەقلىدا دەھات ئەو ھەموو خەلكە بفعوتەنن.. جەیش و جاش ئەو ناوھى تەنبىو بەدەبابەوئەو لەوناوئەو وەستابوون كۆپتەرىش ھەر ئەسورایەوئەو گوندەكانى بۆردومان دەكردو خرى ئەكردنەوئەو ئەيكردن بەناو مە سورەدا. بىرمەئى دوو كەسى دراوسى گوندى خۆمان بەو بۆمبارانە كوژران .

دیمەنى گوندەكەمان:

كە پرسىارى گوندەكەيانم كرد عەلى ھەلوئەستەيەكى كردو گوتى : ئاھ دیمەنى گوندەكەمان ! كەمىك وەستاو ئىنجا دەستى كردهوئەو بەقسە : بۆ ئاخىر جار لە دورەوئەو سەیرمان دەكرد

گوندەكەمان (بىنەكە)
درايەبەرتوئى، ئىتر ئەو
دیمەنىك بوو زۆر بەئازار
بوو خالۆم، ئەحمەد صالح
و مىمكىم لە مللەسورەوئەو
گەرايانەوئەو بۆ ئاوايەكەى
خۆمان، لەو كاتەدا كەوتنە
ناو جەیشەكەوئەو گىران
ئىستاتاش شوئەكەيان
پىدەزانم، ھەر بەقەد
گوندەكەمانەوئەو گىران لەوئى
كۆپتەربارىيانى كـردو
بەردبوونى لە قۆرەتوو

دايانگرتېوون، پوښتنن نه نفالكران. خالۆم مېمكم گه نچ بوون ئىستاش بېسەرو شوېنن به لām باوام له نوگره سەلمان هاته وه.

بۆ دواچاردايكمو باوكمو خوشكه كانم له ملله سوره بېنى

دايكمو باوكمو دوو خوشكم له ملله سوره بوون، تراكتۆرمان بوو هەربە تراكتۆرەكەى خۆمان بردبوويانيان بۆ قۆرەتوو، مامەكانم وهلىو كاكه خانو رحمان ئەمانه هەموويان بوون بران بۆ قۆرەتوو، ئەو خەلكەيان فريودا سەعيد جاف نەبېت جاشەكانى تردەيانگوت: ئەتانبەين بۆ مەيدان له وچ حكومت خانووتان بۆدەكات. سەليبيكمان هەبوو هېنمان دامانه دەست كورەكەى سەعيد جافه وه.

خالۆيەكى باوكم خەريكبوو له سەر ئيمه بفهوتى

وتيان رانهكانتان بېنن بەرهوكەلار رېگه هەيه دەرچيت، ئيمەش مندالو نەشارەزا بووين، خۆمان دزييه وه نزيكهى 12 رۆژ له وچه وه لانه ماینه وه، بەردەوام باران دەبارى وه زعمان زۆر خراپ بوو نانمان پېنه بوو برسيمان بوو، من پيلاوه كانم دېابوو پيتم هەمووى ببوه زام، هەر بەسەر زهويه كه وه بوو، له وده شته دا ليمان قەوماوو، ئىوارا ئيكيان باران دەبارى ستارى حاجى رهشيد "خالۆى باوكم" بوو له بهينى رەبايه كانه وه دزمى كردبوو هاته هاوارمانه وه ئەو كاته له توران بووين، مامەم (حەمەى مینيا) مان له ته كدا بوو ئەو دەر بازوو، هەتا كاك ستار نەهات نەماندزانی چى قەوماوه كه هات ووتى: ئيوه خەركى چين، بۆكوئ دەرۆن كه لارى چىو رانه مەپى چى كه سوكرتان هەمووى گيرا خەلك نەما ئيمه چەند رۆژه تەماشايانده كه ين چۆن دىانبهين.. ووتى: باسى هيچ مەكەن ئىستا دتانبهين بۆ مالى خۆمان رانه كه تان بفرۆشنو ئيتىر خۆتان بشارنه وه ئەو خەلكەى رۆيى مەگەر بەس خواو صدام بزائن چاره نوسيان چيه، ئەو ئەگرياو ئيمەش دەگريان.

جاشهكان نامەرديان كرد:

هەرچۆنێك بوو ئيمەيان قەناعەت پيكرد برۆين، منو محمد هاتين و گەيشتینه (صمود)، رزگارى ئەوكاته پتيان دەگوت صمود، هەريه كەمانيان له مالىك دانا، بۆ شهوى دوايى رانه كهيان هاورد رەبايه كى جاش هەبوو تايه رى وه سمان فەرماندهى سريه بوو، جاشەكانى ئەو لهو رەبايه دا بوون، كهوتنه تهقهو ته نوير هەلدان، ئىسته شوپنى رەبايه كه دزانم بەم شهوه برۆين دهچمه باني، تەنانه تهقهيان له مەركەنايش دەكرد، ئيمه له سەربانه وه ئاوا تەماشامان دەكرد، مال خلوكهى باوكم پشتي بەرهبايه كه وه بوو دهيانويسى رانه كه بېننه ئەو مالەو بفرۆشين، به لām جاشهكان نهيان ئەهيا، قيشهك تەنيا بەر زەلامەكان نەكهوتبوو كاك ستار چوو زۆر لتيان پارايه وه، ووتيان نەخېر ئەوه هى ئەنفاله، دوايى وتبووى دهيبرا خو ئەنفال هەمووى كوردو هەموو رۆيىو كەسيان نەماوه گوناھتان دەگات، بابيبهين بۆيان بفرۆشين بيسود بوو، هەتا برېك جنيويشيان پيدا بوو، لە راستيدا كاك ستار يش تورەببوو برېك قسەى پتيانكرد، ووتيان قسەى زياد بكەيت ئەتدەينه دەست ئىستخباراتە وه، ئەو شهوه گرتيان رانه كهيان بەرنه دا هەتا بهيانى، بهيانى خالۆى باوكم رۆيشته وه بۆلايان وەرقەى عقارەكەى بۆيان بردبوو، ووتبووى ئەمە ران خو، ووتبويان تازە عەسكەرييه كه پيى زانيوو ناتوانين بەريدهين، رانه كهيان برد بۆشوین مقر شيوه كهى ئىستا ئەوسا ملازم كەريم بوو، ئىستخباراتى پيس بوو، هات ئەو رانه كهى گرت، تاوانى زۆرە لەم صمودەدا، هەركەسيك بگيرابايە دەبوايه ئەو بەريبادايە، رانه كهيان باركردو برديان، ئيمەش له مال خۆمان قايمكردوو خواخوامانيو خۆمانيش نەگرن، وەختيكمان زانى هاتن وتيان خاوەن ئەو رانه كتيه ..؟ وهلا كاك ستارو كورتيان برد، ئەمە بۆ ئيمه زۆر ناخۆش بوو، حسابكه له سەر ئيمه گيران، له وچ كورەكەيان بەردابوو چونكه ئەو عەسكەر بوو، به لām چاوى خالۆم ستاريان بەستبووه وه، شهويك له وچ سجن بوو ناردبوويان بۆ فەوجيكي تر، به لām بەريكهوت كورتيك چووبوو بۆلاى ئەفسەرەكه ناوى بەركبوو خالۆم ناسيبووى

پێی وتبوو کورە فریام نەکەویت قەوتام باشبوو ئەو لەوێ فریای کەوتبوو بەریدابوو، ئەگینا ئەویش خەریکبوو لەسایە ئێمەو بەهوتی .

ژیان لە صمود ژیان لە دۆزەخ:

کە گەشتینە صمود ئاژەلەکانمان فرۆشت، ئەوسا ئێرە پێیان دەگوت صمود ئیستاش ھەرسمودە رزگاری چی..؟! کەسمان نەماوو من تەنیا مابوو، ھەتا ساڵی 1991 من لەلای مامەم لەلای خەلک بووم خەلک لەرای خوا ھاوکاری دەکردم، صمود بۆمن دۆزەخ بوو ئیستاش کە دەلێن رزگاری گەلێم پێی دیت من ھەربەصمودی دەزانم.. رزگاری چی بلی دۆزەخ. ئێتر کە لە ساڵی 1991 بەشیکی حکومەت روخاو پێشمەرگە ھاتە خوارووە من بوومە پێشمەرگە ھەتا ساڵی 1996 لەو بەدوا رۆشتینەو بۆ گوندەکەیی خۆمان . بەلام دواجار ھەژاری و بەیاخ نەدان بەگوندەکیان و ھەرشەیی ووشکە ساڵی ناچاری کردوو بێتەو بۆ صمود بەتایبەتی کە حکومەت خانووی بۆ کەسوکاری ئەنفال دروستکردوو .

فرمێسکەکانی عەلی:

ئەوکاتەیی ھاتە سەرگێڕانەو ھەقی قسەکانی باوای کە لە نوگرە سەلمانەو بە کەنەفتی گەرابوو وە باسی جیاکردنەو ھاوکی و دایکی و خوشکەکانی بۆ گیرابوو و ھەوێش دەیویست لەزاری باوایەو بێگوازیتەو بۆناو کامیراکە.. وردەو ھەتا لەناو ھەژارێک شالۆی بۆدەھێنا کە لیوان بوو لەھەستی ئینسانی بۆ (مجیدی ھاوکی و بەفراو سالی کەریمی دایکی و خوشکەکانی ئاوانوسەو لەی تەمەنیان ھەوت سالو دە سال) عەلی ھەرچەندە نەخویندەو ھەو لە جلی و بەرگ و روخساریشدا وادەرناکەو یت، زیاتر لەجەنگاو ھەریک دەچیت تازە لە بەرەکانی شەری ناو ھەو ھەو بەلام کە دەیدوینیت کوریکی روح سوکو بە ئەمەکە من زۆر کەسم دواندوو و زۆر دیدارم لەگەڵ کەسوکاری ئەنفالدا کردوو، زۆر ھەو ئەشکو ئازاری ئەنفالکراو کەم دیو، بەلام فرمێسکو گریانی کەسیان ئەوئەندە عەلی گوندی بنەکەیی راینەچلەکاندوو. ئەوکاتەیی عەلی باسی ئەو ھەو کرد کە یەکیک لە کچەکانی خۆی بەناوی خوشکەکیەو ناوانەو خۆی پێنەگیرا و ماو ھەو کی زۆرمن و کامیراکەم بەبێدەنگی بەدیار ھەنسکو فرمێسکەکانی عەلیەو وەستاین، من لەنیوان دوو رێگادابوو ئایا سوربم لەسەر ئەو ھەو برینی زیاتری بکولێنەو یان فەرامۆشی بکەم و لیگەریم ئەم جیرۆکەش وونبیت .. دواجار بریارمدا بەردەوام بم .. بەلام کە سەری ھەلبێری و داوی لیبوردم لێکرد ووتی: نا بە پێچەوانەو کارێکی باشت کرد لەو ھەو ئی من حالم ئاوا ھە .

چاوەروانی کوشتمانی:

عەلی وەکو ھەموو خەلکی بنەکە لەدوای ساڵی 1991 وە بەردەوام چاوەروانی گەرانەو ھەو دایکو ھاوک و خوشکەکانی بوو، تەنەت لە ئاوەرای ساڵی 1991 لە ئێرانیش ھەر بیری لەو کردوو تەو کە بێتو ئەوان بگەڕینەو بچنە کوئ ؟ کە ئیمە ئاوا ئاوارە بووین. ئێتر ئەوان کە بێنەو سەر بەکوئییو بنین، ئەم چاوەروانیە ھەتا دواچرکەساتەکانی روخانی یەکجاری بەعس لەگەڵیاندا بوو، بەعس روخاو ئەوان ھەر چاوەرپوان بوون، ھەتا دەرکەوتنی گۆرەبەۆمەلەکان ئینجا بە تەواوی ھیا براو بوو، عەلی دەلێت ئێمە چاوەروانی کەسوکارەکەمان و چاوەروانی چاک بوونی وەزعی ھەریمی کوردستان و جێبەجێکردنی بەلێنەکانیان کوشتمانی، وەکو بەعس ئەوئەندە درندەو دکتاتۆر بوو، ئەم دەسەلاتەش ئەوئەندە چاک نەبوو لەتەکماندا، ئەوئەت ئەو ھەموو جاش و موستەشارە بوونەتەو بەکەلەگاو ھەرچاوەروانین دادگایی بکری .

دولبەر لە نوگرە سەلمان ھاتوو تەو ھەو.

دولبەر کە ئیستا ھاوسەری عەلی یە، مێمکزی خۆیەتی و ئەویش کەسوکاری ئەنفالکراو ھەو بەمەدالی ماو ھەو 6 مانگ زیاتر لە زیندانە نەفرەتیەکی نوگرە سەلمان بوو. ئیستا دایکی چوار

كچو كورپكه به ناوهكانى (ئاوازو پټياز و دلسۆزو كانى و كورهكهشيان بهرههم) عەلى ريزىكى تايبەت لەدبەر دەگریت لەبەرئەوێ هەم ئەنفالکراوە هەم هاوسەر و هاوخەمیتى. ٤/١٤ گۆشت ناخۆين .

عەلى دەلێت لە دواى ئەنفالهوه كه مالممان نەماو لە مال ئەو خالۆيەم و مامەم بووم، هەتا ئیستاش جەژنم نیه، ئیستاش لەبەر منداڵەكانم نەبیست قەت جەژن ناکەم.. ئەو لێرەو بریارمدا ئەو پێشنیارهى ئەنفالستان قبول دەكەم و رۆژى ٤/١٤ هیچ سەرنابرین و بۆخۆشم لەو رۆژەدا گۆشت ناکردم لەمالهوه ناخۆين جا هەركەسێك میوانم بێت .

بەرپرسان زۆر بێ وەفا بوون .

ئەو بەرپرسانەى وا ئیستا ئەنفالیان بێرچوووەتەو ئەوانە لەگوندەكەى ئێمە زۆریان خزمەتکراون لەهەموو گوندێك ریزیان لیگیراوه، كەچى ئیستا هەرگوندەكەى ئێمە نەكارەباى هەیه نەجادهى هەیه نەئای خوارنەوه من خۆم لەبەر بێئاوى هاتمهوه بۆ صمود دنا چیم داوه لێره، ئیستاش كە بێتاقەت دەبم سواری سەیاره دەبم دەچمهوه بۆ بنهكه سەبوری پێى دیتو دالم پێى دەكریتەوه. بروایكە تەنها بۆ ئەو دەچم خەفەتەكانم لەدالم دەرکەم . عەلى لەیادهكانى ئەنفال هەست بەتالیهكى زۆر دەكەم بەرپرسان وەك بۆ سەیران بێن ئاوايه، هەست بە دلسۆزى ناکەم تیاياندا.. ميمكه جەمیلە لێره تەنیا كەوتوو خێزانى مام عەلى پیرۆزه هەتا ئەوان خانەدان كاك سامان گەرميانى كە دەهات بۆ بنهكه لەمال ئەوان نەبوايه لاى كەس لاى نەدەدا، كەچى ئەو تەنیا ميمكه جەمیلە كەس نیه سەردانى بكات، من هەموو جارێ دەچم بۆلاى تێر تێر پێكهوه دەگرين مێردەكەى لە بنكه كوژراو هێنايان لەكفرى بەشۆفل دایانپۆشى سالى 1991 كە تەرمەكەيمان دەرکرد هێشتا سەعاتەكەى دەستى لەكارنەكەوتبوو، من لەبەرئێوه بەرایهتى گشتى شەهیدان زۆر مەمنونى مامۆستا شادان و مامۆستا كامەرانم كە زۆر ریز لەكەسووكارى ئەنفال دەگرن. زۆر مەمنون تارقم لەبەرئێوه بەرایتى شەهیدانى ئێره بەراستى كارمەندەكانى بەریزن، بەلام بەراستى حەزبە كوردستانیهكان وەفایان نەبوو. ئێمە چەندێكە دەنالیین هەموومان توشى نەخۆشى بووین. گونا نیه كەسووكارى شەهیدو ئەنفال كۆمەكی بۆ كۆبكریتەوه بۆ عیلاج ئەى حكومەت كارى چیهو پارەى ئەو نەوتە چى لێدەكات ..؟ ئێمە كەسووكارى ئەنفال لەئازایەتى خۆى ماوەتەوه. ئەو ژنانەى لەدواى ئەنفال مانەوهو منداڵەكانیان گەوره كرد خاوەنى ریزی گەورەن، ئەوانە نەئەوكاتەو نەئیستاش هیچیان بۆنەكراوه ئەوانە قارەمانن .

پاریزگارى كردن لەتاوانبار حكەتەكەى لە كوێدایه..

بە بروای عەلى دادگایى كردنى جاشەكان مافى كوردوكەسووكارى ئەنفالکراوەكان و شەهیدەكانە، ئەوێ بهرهى كوردستانی كردى حیکمەت نەبوو، بە پێچەوانەوه غەدریكى گەوره بوو، هەقوايه ئەو مەسەلەیه بیریتهوهو ئەوێ داواکراوه و سکاڵای لەسەرە بدرینه دادگا و كى تاوانبارە سزای خۆى وەرگرێ و كى تاوانبارنیه ئازاد بكرێ و ببرتەوه .

گوندەكە بنهكهیه فۆتۆى – سەمۆ سابیر